

GEÇMİŞTEN GELECEĞE: OSMANIYE'DE MİLLİ MÜCADELE

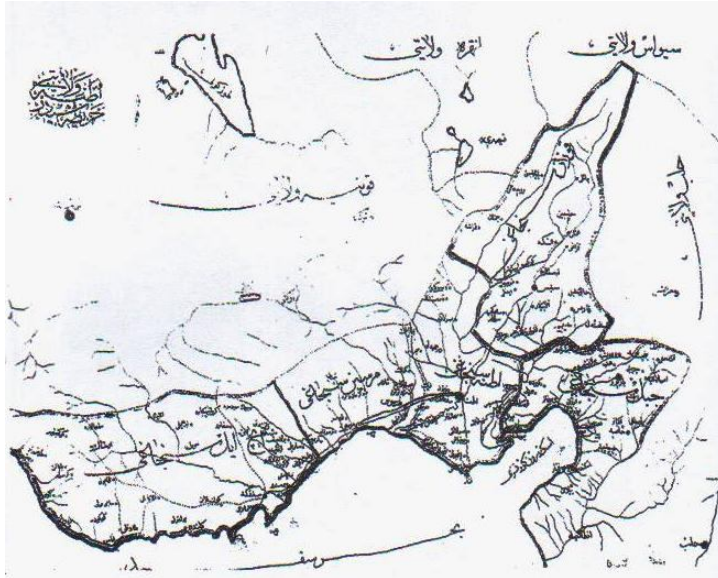
1. Dünya Savaşı'nın ardından, 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi bahanesiyle başlayan işgalde, "Hasta adam" denilen Osmanlı Devleti bitirilmek istendi.

Güneyde Çukurova'nın merkezi Adana idi. Adana Vilayetine; Adana, Tarsus, Kozan ve Cebelibereket Sancakları bağlı idi. Osmaniye, Cebelibereket Sancağı'nın merkezi idi.

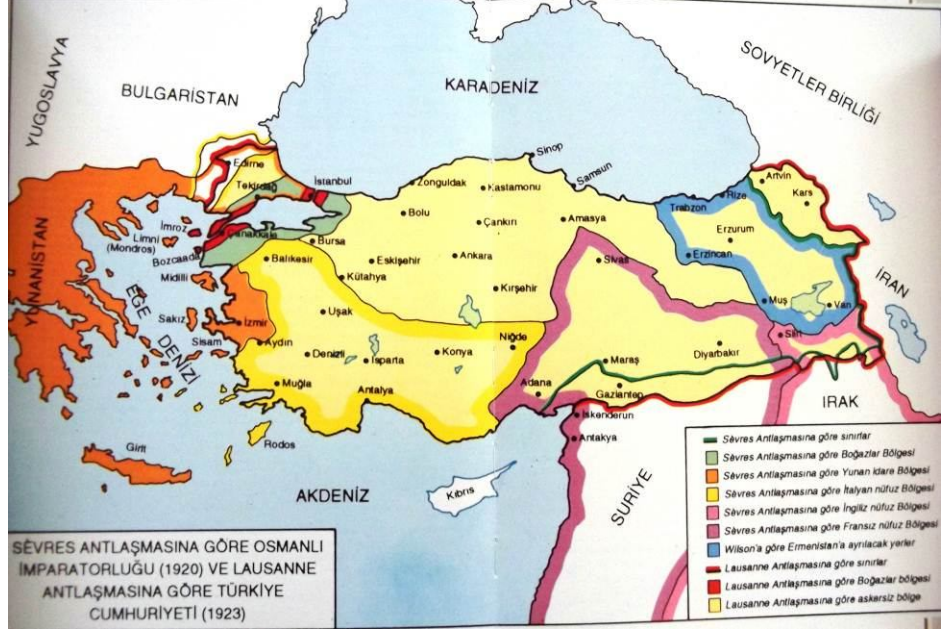
Çukurova'ya Fransızlar geldi.
18 Aralık

1918 günü, İskenderun Limanı'ndan karaya çıkan Fransız askerleri, 19 Aralık günü Dört Yol'u ve Osmaniye'yi işgal etti. (1)

Fransız komutan, Osmaniye'de Cebelibereket Sancağı Hükümet binası olarak kullanılan Mehmet Eminlerin Konağına gitti. Onu karşılayanlar arasında vatansever bir devlet adamı olan Cebelibereket Mutasarrıfı Hüsnü Bey de, Fransızlara yaranmak isteyen Fanizade kardeşler de vardı. Bir grup dalkavuk ve ne olup bittiğini henüz anlamayan şehrin ileri gelenlerinden bir kaç kişi de oradaydı.

Sancağı'na Costiller ve Cebelibereket Osmaniye Sancağı'na Andrea adlı subayları "Gouverneur" tayin etti. (2)

Albay Bremond, gönderdiği yazı ile Türk bayrağının resmi binalardan indirilmesini, yerine Fransız bayrağı çekilmesini emretti. Osmanlı Jandarmasının kalpaklarındaki ay yıldızların da sökülmesini istedi. (3)

Osmaniye semalarını süsleyen Türk Bayrağı, Hükümet Konağı'ndan indirildi.

Türk Bayrağı'nın indirildiğini, yerine Fransız Bayrağı'nın çekildiğini gören halk çok üzüntülü idi.

Devlet yönetimindeki inisiyatif kaybeden Osmanlı'nın tayin ettiği Cebelibereket Mutasarrıfı Mesut Fani'nin kardeşi Maarif Müdür

Vekili Selahattin Efendi'nin 29 Kasım 1920'de Ferda Gazetesi'nde(4) Fransız bayrağını öven "Kabadayı Milletiz Vesselam!" başlıklı başyazısı acı yıllara dair ihanetin belgesi idi.

"Şunu kesinlikle beyninize yerleştiriniz ki, şuraya buraya takacağınız birkaç arşın renkli bezle, bu asırda, artık hâkimiyet iddiası mümkün değildir. Üzerimizde dört yüz senedir Osmanlı bayrağı dalgalanmıştı. Bizim gibi tembelle ve cahil bir neslin elinde o bayraktan bu gün şu Sancakta ne kaldı?"

Şimdi üzerimizde Fransız bayrağı dalgalanacaktır! Biz bu tembellik ve cehalette devam ettikçe rica ederim itiraf ediniz ki bu şanlı bayraktan da ne istifademiz olacaktır?" (5)

Üç yıldan fazla süren işgalde; günler, haftalar, aylar acılarla ve ıstıraplarla geçti. İşgal altındaki Osmaniye'de Ermenilerin şımarıklığı ve taşkınlığı daha acı idi.(6)

Ermeni zulümlerini şikâyet etmek için Kozan'dan; Hulusi Kurtoğlu, Davavekili Emmi Mustafa ve Halil Topaloğlu'dan oluşan bir heyet 4 Eylül 1919'da düzenlenen Sivas Kongresi'ne gelmişti. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Mustafa Kemal'in "Tekelioğlu Sinan" takma adıyla Yüzbaşı Ali Ratıp Bey'i, "Kozanoğlu Doğan" takma adıyla Binbaşı Kemal Bey'i ve "Aydinoğlu Tufan" takma adıyla Yüzbaşı Osman Nuri Bey'i Çukurova'ya göndermesi üzerine başlayan milli mücadele çalışmaları sonuç verdi. (7)

4 ay gibi kısa zamanda kurulan Kuvayimilliyenin başarılı çalışmaları sonucunda 1920'de; 12 Şubat'ta Maraş, 7 Mart'ta Kadirli, 28 Mart'ta Düziçi, 2 Haziran'da Kozan, 6 Temmuz'da Bahçe düşmandan temizlendi. Ama Mersin, Tarsus, Adana, Ceyhan, Dört Yol, Osmaniye ve Antep hala Fransız işgalindeydi.

A-OSMANIYE'DE MİLLİ MÜCADELE BAŞLIYOR...

Haruniye/Kurtlar Köyü'nde 3 Mart 1920'de Kuvayimilliyeye teşkilatı kurulması üzerine Maraş kahramanlarından **"Yörük Selim"** takma adı kullanan Binbaşı Selim (İnebolu) birkaç yüz kadar kuvveti ile Haruniye'ye geldi. **(8)**

28 Mart 1920 günü Haruniye Fransızlardan temizlendi. Sabunçayı kenarındaki çatışmalarda şehit olan bir kahraman da Yörük Selim'in arkadaşı Yüzbaşı Abdullah idi.

Fransızlar demiryolunu kullanarak askeri üstünlük sağlamakta idi. Yörük Selim yönetimindeki milli kuvvetler tarafından 15 Mayıs 1920'de Antep'e askeri sevkiyat yapan bir Fransız katarı devrildi. **(9)**

Ardından

Yarbaşı-Bahçe

demiryolunun ve köprülerin tahribi ile Fransızlara en büyük darbe indirildi. Demiryolunu korumakla görevli Fransız zırhlı treni milli kuvvetler tarafından devrildi. İçindeki 150 Fransız askeri etkisiz hale getirildi. 8 Fransız esir edildi. Kin kusan Fransız askerleri geri çekilirken demiryolu kenarındaki köylere ait

tarlaları ve harmanları ateşe verdi. **(10)**

Mamure-Kanlıgeçit yolu tamamen milli kuvvetlerin eline geçti. **(11)**

23 Mayıs 1920'de yöneticiler ve halkın ileri gelenlerinden oluşan Temsil Heyeti tarafından Osmaniye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Milli mücadele için Osmaniye'de şehir ve köy çeteleri oluşturuldu. **(12)**

Yörük Selim Osmaniye Kuvayimilliyeye Komutanı oldu. Sancak Merkezi de Osmaniye'den Araplı Köyüne nakloldu. **(13)**

Osmaniye'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulurken ve çeteler oluşturulurken yani Osmaniye milli mücadeleye hazırlanırken 28 Mayıs 1920 günü Fransızlar, halka gözdağı vermek ve milli direnci kırmak için şehir merkezinde üç tankla harekete geçti. Çarşı merkezindeki su arkını genişleterek hendek haline getiren ve Fransız tanklarının geçmesini engelleyen çetelerden Kelceoğlu Ali şehit edildi.

Fransız tankları mahallelere yöneldi. O gün Ramazan ayının onuncu günü ve Cuma idi. Halk Envarülhamit Camii'nde idi. Caminin minaresini deviren Fransız tankına kurşun geçmeyince hırsına hâkim olamayan Telliöğlü Pehlivan Mustafa (Ünal), devirmek için tanka yüklendi. (14)

Osmaniye halkı çaresizlik ve panik içindeydi. Yaşlılar, kadınlar, çocuklar kaçıp yaylalara ve köylere gitti. Tarihte bu olaya Kaç Kaç veya Göç Göç denildi. Camızların Halil'in karısı Döne çocukları ile Dereobası'na giderken Endüstri Meslek Lisesi'nin yerinde, Fransız

tankının kurşunlarıyla şehit edildi. Camızları telef edildi.

Fransızların saldırdığı, kahramanların meydana çıktığı o gün Osmaniye'de milli mücadelenin resmen başladığı gündü. (15)

Demiryolunun tahrip edilmesi, karargâhların baskın yemesi, askerin çok zayıt vermesi Fransızları tedirgin etmiş,

adeta çaresizleştirmişti. Köylere gidemeyen, şehir merkezlerine çekilen Fransızlar bir kasabadan diğerine giderken dahi top, tayyare desteği ve en az 1500–2000 asker olmadan hareket edemez hale gelmişti.(16)

Fransızların isteği üzerine 31 Mayıs 1920’de 20 günlük ateşkes ilan edildi.

Ateşkes Fransızların işine geldi. Ateşkes süresince Fransızlar eksiklerini giderdi. Demiryolunu tamir etti. Kaç Kaç esnasında kimi çeteler de yaylalara ve köylere çekilince Osmaniye Fransızlara terkedilmiş gibiydi. Osmaniye Kuvayımilliyeye Komutanı Yörük Selim çeteleri iyi yönetemediği için geri gönderildi. Kahraman Yörük Selim’in buna çok üzüldüğü için kahrından vefat ettiği söylendi. (17)

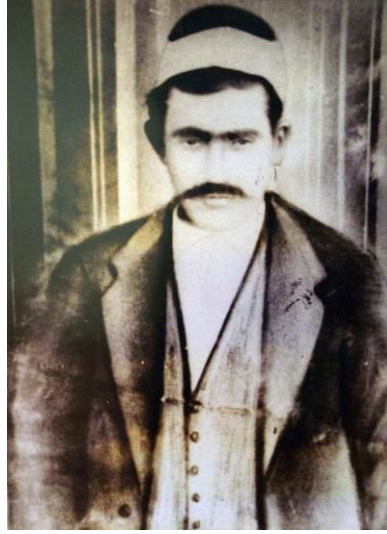
Önce Araplı’ya, sonra Haruniye’ye giden Cebelibereket Sancak Merkezi bu kez de Bahçe’ye nakledildi. (18)

Hırlakyan’ın Hanı’ndaki çatışmada Palalıoğlu Süleyman’ın şehit edilmesi ateşkes sıklanan kurşun gibiydi. Çete başı Palalı’nın şehit edilmesi sebebiyle Fransızlar ve onların işbirlikçisi Ermeniler şimdiki Zafer Camiinin yerinde bulunan Kilise’de çan çalarak bayram etti. Osmaniyeliler ağıtlar söyledi. (19)

**“Yaşa Süleyman’ım yaşa!
Kefiyesi düşmüş kaşa.
Benim ağam şehit düşmüş,
Kurşun değmiş döşten döşe.**

**Ağam çetelerin başı,
Düşmanlara kurşun atar.
Benim ağam şehit düşmüş,
Kanı burcu burcu kokar.**

**Ağamın oğlu kalmadı,
Bir kızı var kaldı yetim.
Ne mutlu ki ağam sana,
Tarihe geçecek adın!”**

B-GÜNEY CEPHESİ KURULUYOR...

Maraş’ta kurulan 2.Kolordu Komutanlığına tayin edilen Kurmay Albay Selahattin Adil Bey 15 Temmuz 1920’de görev yerine geldi. Osmaniye Bölge Komutanlığına da Adana 26. Alay Komutanı Binbaşı Recep Bey getirildi. Ve **“kuvayımilliyeye”** ile başlayan milli mücadele Güney Cephesi Komutanlığı ile **“kuvayınizamiyeye”** haline geldi. (20)

5 Ağustos 1920’de Mustafa Kemal Paşa’nın da katıldığı Pozantı Kongresinde Ankara Hükümetinin Cebelibereket Mutasarrıflığına Hüsnü Bey getirildi. (21)

Osmaniye’de, kuvayımilliyeye için çete başı Hayta Hüseyin Ağa’ya çete yazılanlardan biri de Kanlıgeçit Köyü’nden Köse Abdullah’ın kızı Rahime Hatun idi. 30 yaşlarındaki Rahime Hatun; **“Erkeğin aslanı aslan da, kadının aslanı aslan değil mi?”** deyip çeteye girmiş ve cesareti ile çeteler arasında adından söz ettirmişti.

5 Ağustos 1920 günü, Fransız karargâhı olarak kullanılan Hacı Ökkeş'in konağına yapılan baskında; Hayta Hüseyin Çetesi, Yaveriye Çetesi, Yastı Kelle, Ali Kılıç, Mamık Hüseyin, Kadir Çavuş, Muhammet Hoca, Nacar Ökkeş, Borazan Mehmet, Hacela Ali ve Alibekiroğlu Ahmet gruplarında baskına katılan 80 çete arasında Rahime Hatun da vardı.

Ağustos sıcağındaki baskında, çetelerin yılgınlık gösterdiği bir anda Rahime Hatun siperinden çıkmış, ayağa kalkmış; **"Haydi! Allah'ını seven yürüsün!"** diye haykırmıştı. Bu onun son ayağa kalkışı ve son haykırışıydı. Fransız karargâhından atılan bir kurşun sol göğsüne isabet etti. Rahime Hatun son nefesini verirken de namusunu ve kadınlık gururunu düşünmekte, çetelere

yalvarmaktaydı; **"Ben kadını, cesedimi düşmana bırakmayın!" (22)**

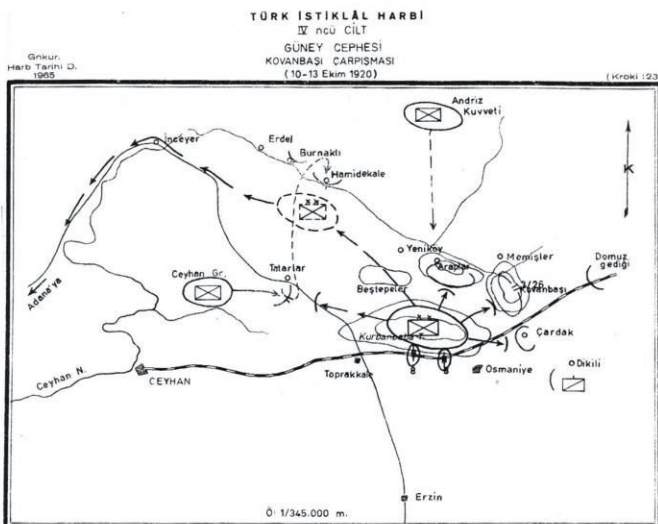

Hacı Ökkeş'in Konağına yapılan baskında Rahime Hatun ile birlikte 10 çete şehit edildi.

Osmaniyeliler için dağ muharebesi zor değildi. Ama ovada muharebe için top desteği gerekli idi. Çetelerden; Bala Şaban Çavuş, İnce Arap, Yusuf Ağa, Topçu Hasan Çavuş, Demirci Kürt Mustafa, Topçu Kör Hasan, Demirci Basri Ağa, Muhacir Hasan, Muhacir Mehmet Ağa, Mete İbrahim yolun düşman tehlikesini hiç düşünmeden 18 camızın çektiği bir kağrı ile Yumurtalık'a gitti. Almanlardan kalan deniz topunu getirdi ve Kovanbaşı yamacında, şimdi Topyeri denen hâkim bir mevkie yerleştirdi. Demirci ustaları topu tamir etti. 30 mermisi olan 10,5'lük deniz topu, nişangâhı bozuk olduğu için, namlusuna sarılan bir çetenin yönlendirmesiyle hedefe çevrilmekte idi. Atılan top da her zaman hedefe isabet etmemekte idi. O yüzden çeteler ona **"Deli Top"** dedi. (23)

1-Kovanbaşı Savaşı

Antep'in düşmana direnişi çok kanlı idi. İngiliz işgalindeki Antep şimdi de Fransızlara devredilmişti. İskenderun Limanı'ndan karaya çıkan bir Fransız tümeni Antep'e sevk edilecekti. Demiryolunu kullanarak askeri üstünlük sağlayan Fransızlar için bu sevkıyat zor değildi.

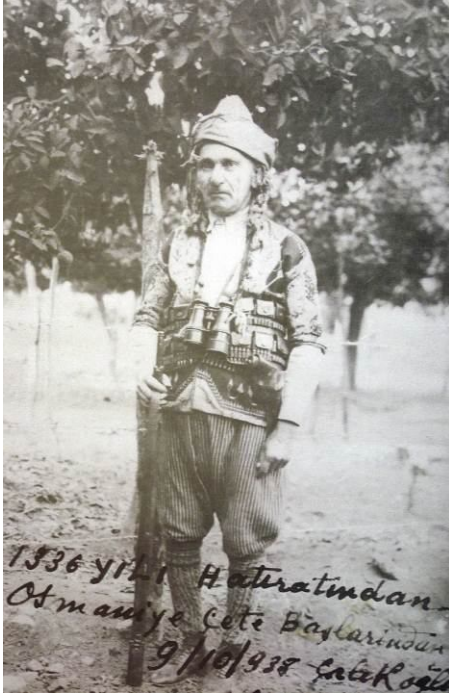
İskenderun, Dörtöyl ve Erzin birliklerinin de katılımıyla güçlenen Fransız tümeninin durdurulması için Osmaniye Bölge Komutanlığına bağlı milli kuvvetler savaş düzenine girdi.

Milli kuvvetlerden; Çardak, Kaypak, Yarpuz ve Osmaniye çeteleri ile Haruniye bölüğü Kovanbaşı'na mevzilendi. Delitop da Kovanbaşı'nda idi. İslahiye ve Hassa kuvvetleri Antep istikametinden geleceklerin

yolunu kesmekte, Ceyhan kuvvetleri de Tatarlı'yı beklemekteydi.

Fransız tümeni Toprakkale/Karabahadır'a, bölgeye hâkim bir mevkie geldi.

10 Ekim 1920 günü saldırıya geçen Fransızlar 6 bataryadan oluşan topları ile öğleye kadar Kovanbaşı'nı dövdü. Topçu desteğindeki Fransız piyadeleri Araplı üzerinden, Haruniye kuvvetlerinin bulunduğu cepheden Kovanbaşı'na hücum etti. Çarpışmalar çok şiddetli idi. Kovanbaşı'nın engebeli arazisinde birbirine 20–30 metre yaklaşan kuvvetler göğüs göğüseye dövüşmekteydi. Pek çoğunun tüfeğindeki ateşleme iğnesi kırılan milli kuvvetlerin direnişiyazıflasa da Fransızlara çok zayıat verdirildi. Dört yol Kaymakamlığının açıklamasına göre

Fransızların zayıatı en az bin askerde. Ölü ve yaralılarını da alan Fransızlar, Hemite-Yeniköy üzerinden Adana'ya geri çekildi.(24)

Kovanbaşı Savaşı Osmaniye Bölge Komutanlığına bağlı milli kuvvetlerin ilk savaşı ve ilk zaferiydi.

2-Kanlıgeçit Savaşı

Fransızlar Antep'e sevkıyat yapmak için ısrar etmekteydi. Ama bölgenin kan damarları gibi olan demiryolu 15 Mayıs 1920'den beri Osmaniye'de

kesilmişti.

Gavurdağları'nı geçmek te kolay değildi.

Antep'i düşürmek ve Kovanbaşı

yenilgisinin intikamını almak isteyen Fransızlar

Adana'dan hareket Fransız tümeni; 13

gelmekteydi.

süvari alayı, bir

yüz elli beşlik 11

top bataryası,

yüzlerce nakliye

arabası, deve bölükleri, cephane kolları ve bir seyyar hastaneden oluşan 12 000 asker ile kesim için 6 000 muhtelif cins hayvan eşlik etmekteydi.

(25)

Osmaniye Bölge Komutanlığı'na bağlı milli kuvvetler demiryoluna bakan Kanlıgeçit tepelerine mevzilendi. İslahiye kuvvetleri Kızıldere'de, Yarpuz ve Karayığit

bu kez daha kuvvetli bir orduyla etti. General Goubau yönetimindeki piyade taburundan meydana General Goubau'ya ayrıca kuvvetli bir uçak filosu, yetmiş beşlik, yüz beşlik,

kuvvetleri Kanlıgeçit'te, Kozan kuvvetleri Yarbaşı'nda, Aydınoğlu Tufan Beyin 500 kişilik Kadiri kuvveti de Haruniye'deydi.

Kızıldere'de Yüzbaşı Fehmi Bey komutasındaki tabur; bir top, 2 makineli tüfek ve 20-30 eri süvari, 150 eri silahsız 350 mevcutlu idi. Kanlıgeçit kuzeyindeki tepelerde mevzilenen Karayığıt ve Yarpuz çeteleri 120 mevcutlu, Karatepe'de ve Yarbaşı'nda mevzilenen Haruniye bölüğü de 280 mevcutlu idi. Bahçe demiryolunu tutan Tufan Bey bölüğünden 100 kişi Şekerdere'de, ağır makineli bölük ve kudretli dağ sneider takımı da Burkaçlı'da idi.

1 Kasım 1920 günü Toprakkale'ye gelen Fransız tümeni, bundan sonraki yoluna iki koldan devam etti. Sağ kol; Osmaniye İstasyonu, Çardak ve Çona'dan Kanlıgeçit'e gitti. Sol kol; Osmaniye İstasyonu ve Dervişye üzerinden Mamure'ye gitti.

Ve Fransız tümeni Mamure-Kanlıgeçit hattına tamamen yerleşti.

Delitop'u etkisizleştirmek için Ceyhan Nehri'ni Sarpınağzı'ndan geçmek isteyen Fransız piyadesi, çok iyi mevzilenen milli kuvvetlerin karşılık vermesi üzerine, Kovanbaşı savaşında olduğu gibi çok kayıp vererek geri çekildi.

Fransız tümeninin Kanlıgeçit'ten geçmesi imkânsız gibiydi. Demiryolunu kullanamayacağını anlayan Fransızlar Hasanbeyli yoluna yöneldi.

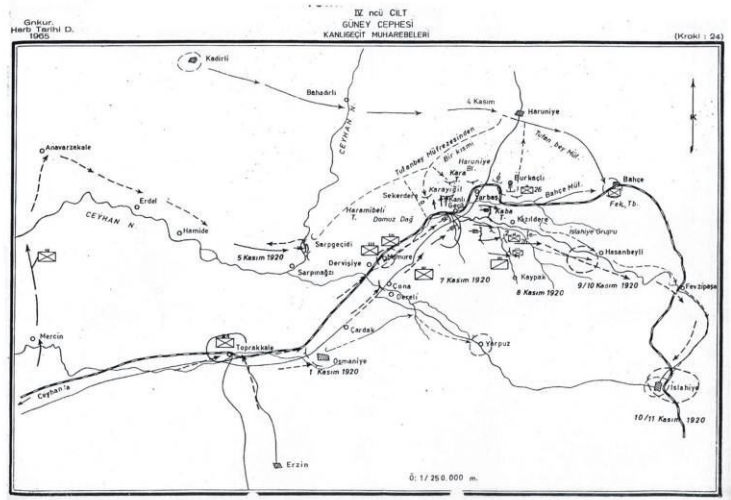
8 Kasım sabahı Fransızlar 3 top bataryası ile taarruz etti. Uçaklarla da hava desteği alan Fransız taarruzu çok şiddetli idi.

İskenderun'dan bir Fransız birliğinin hareket ettiğine dair haber alınınca İslahiye Grup Komutanı Yüzbaşı Bedri, emrindeki süvari birliği ile İslahiye'ye gönderildi. Yalan ve yanıltıcı bu haberden dolayı Hasanbeyli yolu korumasız hale geldi.

Çağın en iyi silahlarıyla saldıran 12 000 Fransız'a karşı, sayısı iki bin olmayan mili kuvvetler Mamure'den Kanlıgeçit'e kadarki boğazda destan yazmakta idi.

Kanlıgeçit'in kanlı tepeleri Fransız'a 15 Mayıs 1920'te başlayan Tünel savaşlarından beri geçit vermemekte idi.

9 Kasım 1920 günü, ağır makineli tüfekleri, topları ve hava destekleri ile Fransızlar yeniden taarruz etti. Hasanbeyli yolunu beklemekle görevli Kabaktepe'deki Mustalak Çetesi'nin reisi Hacı Ali oğlu Mustafa (Koca)'nın son damla kana, son mermi atana kadar direnmesi, Kanlıgeçit'te yazılan kahramanlık destanının ruhunu özetlemekte idi.

Selahattin Adil Paşa/ Maraş 2.Kolordu Komutanı”

Hasanbeyli ve İslahiye üzerinden giden Fransız tümenine Antep de direnemedi.(26)

Kanlıgeçit Savaşı'nı idare eden Osmaniye Mıntika Komutanı Binbaşı Recep Bey, Güney Cephesi Komutanı Selahattin Adil Paşa tarafından takdir ve teşekkürle ödüllendirildi; (27)

“Osmaniye mıntikasında, düşmanın şimdiye kadar üstün kuvvetleri ile çarpışarak direnme hususunda gösterilen fedakârlıkları takdir eder, teşekkürlerimin bütün subay ve erlere ulaştırılmasını rica ederim.

3-Mamure Baskını

Osmaniye demiryolu üzerindeki Mamure İstasyonu Fransız karargâhı idi.

Osmaniyelilere şirin görünmek için Fransız sömürgesi Tunus'tan ve Cezayir'den getirilen Müslüman Arap askerlerinden bir kısmını da burada görevlendirmiş idi. İyi Arapça bilen Kaymakam Saim Bey'in Fransızların yanında bulunan Arapları safına çekmek isteğindeki ısrarı üzerine

bitirmişti.

Saim Bey, 1910'da İstanbul Darülfünun'un Hukuk Fakültesi bölümüne gitti. İstanbul Tıbbiyelilerin kurduğu Türk Ocağı müdavimlerinden ateşli bir milliyetçi idi. Birinci dünya savaşının çıkması üzerine savaş gönüllüsü bir grup arkadaşı ile 23 Temmuz 1914'te Harbiye Okulu'nda yedek subay eğitiminden geçti ve Kafkas cephesine (Erzurum'a) gitti. Nahçıvan'da Kazım Karabekir Paşa'ya yaverlik etti. Başarılı çalışmalarından dolayı Harp Madalyası ile ödüllendirildi. Görevi bittikten sonra tekrar İstanbul'a geldi ve okuluna devam etti.

Mamure İstasyonu'nu baskın düzenlendi.

Saim Bey aslen Kozanlı idi. Asıl adı İzafettin Saim idi. Kozan Mutasarrıflığında memur olan babası

Diyarbakırlı Şükrü Efendi ile ev hanımı İstanbullu Annesi Atiye Hanımın ikinci çocuğu olarak 1896'da dünyaya gelmişti. Küçük yaşta babasını ve annesini kaybeden Saim çok zeki idi. Dört yaşında okumayı öğrendiği için ağabeyi İskender (Demirbilek) yaşını 3 yıl büyütüp okula göndermişti. Ağabeyinin desteği ile İptidai (İlkokul) ve Rüştüye (Ortaokul) mekteplerini Kozan'da okuyan Saim, babasının dostu Diyarbakır/Cizre'li Muhtar Fikri (Gücüm)'ün desteği ile Adana İdadi (Lise) mektebini de

Hukuk Fakültesi'ni bitiren Saim Bey Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile kurulan Kilikyalılar Cemiyeti'ne girdi.

Çukurova'nın işgaline karşı başlatılan milli mücadelede Saim Bey, Kozan'a geldi. Henüz 24 yaşında idi. 15 Ekim 1920'de kurtarılan Haçın

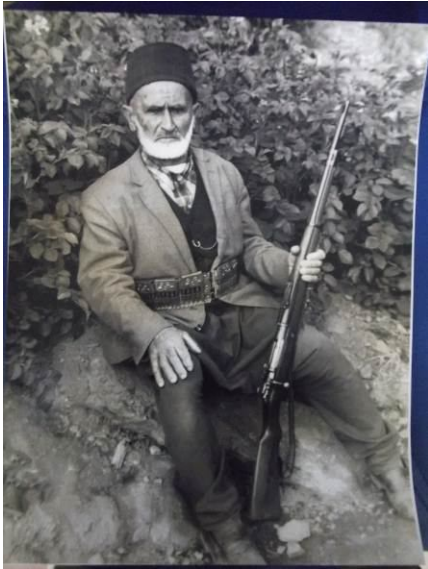
(Saimbeyli)

muharebesindeki cesaretini ve vatanseverliğini

takdir eden Mustafa Kemal Paşa ona, Feke Kaymakamlığı

görevini verdi. Kaymakam Saim Bey, çeteler arasında da Üsteğmen olarak görevlendirildi.

(28)

Saim Bey, Maraş Kolordu Komutanı Selahattin Adil Bey'in izni, Kuvayimilli Komutanı Tufan Beyin de desteği ile Fransız karargâhı olan Mamure İstasyonu'na baskın düzenledi. Kadırlı ve Kozan çeteleri ile Osmaniye'den; Settar Ali, Azman Bekir, İncik Topal, Hayta Hüseyin, Gavur Ali, Kel Serdar, Beyceoğlu Ali Ağa, Hacı Veli ve Çardaklı Hasan Ağa çeteleri ile beraberdi. Geceyi Domuzludağı yamacındaki bir harabede geçiren Saim Bey, 18 Kasım 1920 şafağında çetelerle beraber gizlice İstasyon binasının 50 metre yakınına kadar geldi. Fransızlar arasında bulunan Müslüman askerleri safına çekmek istedi. Ayağa kalktı ve **"Ene Müslim, Ente Müslim: Ben Müslümanım, Sen de Müslümansın"** diye haykırdı. Bu onun son ayağa kalkışı ve haykırışıydı. Fransız karargâhından atılan bomba kucağında patladı. Kaymakam Saim Bey ve 15 çete şehit düştü.

C-BAYRAĞIMIZ YENİDEN DALGALANIYOR

Kuvayimilliyecilerin şanlı direnişi karşısında Çukurova'da ve Antep'te tutunamayacağını, burada daha fazla kalmanın kendilerine çok pahalıya mal olacağını anlayan Fransızlar, Yunan ordusunun Sakarya hezimetini de gördükten sonra Ankara Hükümeti ile anlaşmak zorunda kaldı. 20 Ekim 1921'de yapılan Ankara Antlaşması'nı Fransa Hükümeti adına Harry Franklin Bouillon ile Ankara Hükümeti adına Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşek) imzaladı. 13 maddelik Ankara Antlaşması'nın 8. maddesi gereğince Fransızlar, Payas-Kilis hattına kadarki şehir ve kasabaları boşaltacaktı.

Ankara Antlaşması'nın 4. maddesine göre işgal altındaki şehir ve kasabaların tahliyesine ilişkin usul ve esasların tespit edilecekti. 20 Kasım 1921 günü; Fransa adına Franklin Bouillon, Ankara Hükümeti adına İçişleri Bakanlığı Müsteşarı ve Adana Vali Vekili Hamit (Kapancı) ile Güney Cephesi Komutanı General Muhittin (Akyüz) Tarsus/Yenice İstasyonu'nda bir araya geldi.

Fransız askerlerinin tahliyesi burada alınan 9 maddelik karara göre

binalara Türk bayrağı asılmasını yasaklayan” beyannamesinin 4 Ocak 1922 tarihine kadar geçerli olması da kabul edildi. (29)

Fransızlar tahliye süresince özel binalara bayrak asılmasını istemedi.

Fransızlar söz verdikleri halde Osmaniye’yi 24 Aralık 1921 gününe kadar da tahliye edemedi.

Tarih; 29 Aralık 1921 idi.

O gün, Osmaniye’den gidecek olan ilk Fransız kafilesi İstasyon'a geldi. Fransızları uğurlamak için İstasyon'da düzenlenen törende, Osmaniye Mıntıka Komutanlığı tarafından ziyafet verildi. Osmaniyeliler de çok etkileyici bir cirit oyunu sergiledi. (30)

O gün, sadece Hükümet Konağı'na Türk Bayrağı çekilecekti. Osmaniye Mıntıka Komutanlığına bağlı askerlerimiz, şimdi Garnizon olan eski Koşumeydanı'ndan hareket etti. Şimdiki İstiklal İlköğretim Okulu önünden Atatürk Caddesi

yoluyla şehre girdi.(31)

Bu tarihi olayın anısına, daha sonraki yıllarda yapılan 7 Ocak Bayramı törenlerinin başlangıç yeri Koşumeydanı idi. (32)

Osmaniye'de yediden yetmişe herkes askerlerimizin geçeceği yolun kenarına dizildi. Yol boyunca evler ve dükkânlar, halılarla, hurma dallarıyla süslendi. Kahraman askerlerimizin zafer yürüyüşü gururla seyredildi. Onlara alkışlarla ve “Yaşa, Var Ol!” nidalarıyla tezahürat edildi.

Ve Osmaniye’liler Hükümet Konağı olarak kullanılan Mehmet Eminlerin Konağının önündeydi. Üç seneden beri gönderde sallanan Fransız Bayrağı indirildi. (33)

Üç seneden beri saklı duran Türk Bayrağı üç kez öpüldü. Koklandı ve Hükümet Konağı'nın gönderine çekildi.

Türk Bayrağı çekilirken milli gurur ve coşku zirvedeydi. Çetelerin, bu zaferi kutlamak için havaya ateş edişi, Osmaniye halkının; bu tarihi olaya tanıklık etmek isteyişi, yeniden dalgalanan Türk bayrağını sevinç gözyaşlarıyla seyredışı ve Müftü Yusuf Ziya (Başlamışlı) Efendi'nin yaptığı duaya bir ağızdan **"Âmîn"** deyişi benzeri görülmemiş millî ve ilâhî bir tablo gibi idi.

Fransızlar gitmişti ama bazı görevliler ve Fransız yanlısı kimi Ermeniler ile ihtida edenler hala Osmaniye'deydi. Tahliye kararının son paragrafındaki **"4 Ocak 1922 tarihine kadar"** özel yerlere bayrak asma yasağı da devam etmekteydi. Hatta Hükümet Konağı'na Türk Bayrağı asıldığı gün Mehmet Vehbi (Okur) dükkânına bayrak asmak istemişti. Konyalı Şihbaba da Türk askerlerini karşılamak için bayrakla gelmişti. Yasağın devam ettiğini

hatırlatan Osmaniye Governörü Andrea'nın uyarısı ile bu bayraklar indirildi. (34)

Son Fransız kafilesinin gittiği 7 Ocak 1922 tarihi Osmaniye'nin kurtuluş günü kabul edildi. Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Encümeni'nin 16.8.1940 tarih ve 50605 sayılı **"Harp Mıntıkları Şehir ve Kasabaların İşgal ve İstirdat Tarihleri"** hakkındaki kararı ile Osmaniye'nin 19 Aralık 1918'de işgal

edildiği 7 Ocak 1922 günü tahliye edildiği resmen kabul ve ilan edildi. (35)

Osmaniye'de **"Numune Mekteb-i İbtidaîsi"** adı ile 1915'te eğitime başlayan tarihi ilk okula, kurtuluşun anısına 1926 yılında **"7 Kânunusanî Mektebi"** adı verildi. Bu ad 1946'da 7 Ocak ilkokulu olarak değiştirildi. (36)

Merhum Albay Ahmet Neşet Dinçer'in **"Şehitlik"** için yazdığı şiir, geçmişte yaşanan milli mücadelenin "emanet" olarak devam ettiğinin en güzel ifadesi idi: (37)

**"Yarınların sahibi ey gençlik iyi tanı,
Ebedî sükûnetle bu mezarda yatani!
Hak için, bayrak için canını feda edip,**

Sana emanet etti bu mukaddes vatani. ”

*Emekli Adana Müze Müdürü

1-Yard. Doç. Dr. Süleyman HATİBOĞLU, “Doğu Meselesi ve Milli Mücadelede Osmaniyeye” makalesi, Atatürk Araştırmaları Merkezi Mart-1999 (Ayrı basım), **(Tehcirde bıraktıkları eski mülklerine sahip çıkmak, hatta Kilikya Ermeni Devleti kurmak hayali ile Fransız askeri olarak Çukurova’ya gelen Ermenilerden 1000 kadarı Osmaniyeye’de idi.)**

-Yard. Doç. Dr. Süleyman HATİBOĞLU, Filistin Cephesinden Adana’ya Mustafa Kemal Paşa, Yeditepe Yay.İst.2009 **(31 Ekim 1918’de Adana’ya gelen Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mustafa Kemal Paşa’nın Adana’da kaldığı 11 günü İstanbul’la şifreli telgraf düellosuyla geçiyor.**

Mondros Mütarekesi’ni bahane edip İskenderun Körfezi’ne gelen İngiliz ve Fransız donanmalarını durdurmak için İskenderun sirtlarına bir tümen asker mevzilendiren Mustafa Kemal Paşa, karaya asker çıkarma teşebbüsüne ateşle mukabele edileceğini İngiliz Komutanlarına ve Sadrazama bildiriyor. Hatta bildirmekle kalmıyor, 6 Kasım 1918 günü körfeze giren İngiliz-Fransız donanmasına uyarı ateşi yapıyor.

Mondros Mütarekesi’ni imzalayan ve uygulayan Osmanlı Hükümetinin teslimiyetçi politikasına karşı, Sadrazama çektiği son telgrafta Mustafa Kemal Paşa; “düşmanların kendinden istediklerini yapmasının yaradılış gereği müsait olmadığını” belirtmesi üzerine İngilizlerin baskısına dayanamayan Osmanlı Hükümeti 7 Kasım 1918 günü Yıldırım Orduları Grubunu lağvediyor. Ordusuz bir komutan olarak bir müddet daha Adana’da kalan Mustafa Kemal Paşa, milli mücadele için halkın ileri gelenleriyle toplantılar yapıyor. 10 Kasım 1918 gecesini İstanbul’a dönüyor.”

-Kadir ARSLAN, Milli Mücadelede İlk Kurşun ve Dört Yol, Dört Yol Bel. Yay. Dört Yol-2008 **(Fransız işgalinin ilk gününden itibaren köyleri basmaya, evdeki eşyaları ve paraları zorla almaya başlayan Ermeniler Dört Yol’da bir kadını boğazlamış, Osmanlı Jandarmasını Dört Yol’dan çıkarmıştı.**

Daha ileri giden Ermeniler; Dört Yol/Özerli Köyü’nden Muhtar Şeyh Musazade Mehmet Ağa ve Abdulkadir Ağazade Yusuf Ağa’yı ellerini bağlayıp süngü ile parçalamış, Fransız komutanın kapısının önüne atmışlardı. Bu hakaretlere dayanamayan Ömer Hoca Oğlu Mehmet Çavuş (Kara Mehmet) iki Ermeni’yi öldürüp Karakese Köyü’ne kaçmış, köyü basan Fransızlarla köylüler çatışmışlardı.

Böylece Anadolu’da işgalcilere karşı ilk kurşun 19 Aralık 1919 günü Cebelibereket Sancağı’nın bir kasabası olan Dört Yol/Karakese’de atılmıştı.)

2-Taha TOROS, Kurtuluş Savaşında Çukurova, Kültür Bak. Yay. Ank.2001, **“18 Kasım 1919 tarihli emirle Yüzbaşı Andrea Osmaniyeye’de güvenlik görevini yürütüyordu. Gavurdağındaki Türk milis kuvvetleriyle uzun müddet çarpıştı. Osmaniyeye’deki camide kendi namına hutbe okutmak gibi çirkin bir küstahlığa başvurdu. Büyük bir mühür kazdırıp (Lailaha illallah Muhammedün Resulullah) tevhidini ve Andrea imzasını yazdırmıştı. s:94”**

3-Taha TOROS, age, **“Bremond; Çukurovada çok sayıda insanın kanının dökülmesine sebep olan Ermenileri himaye ederek onları Türkler aleyhine tahrik ve teşvik eden kumandandır. Hatta Hıristiyan ve İslam kanının beyhude yere dökülmesine, Türklerle Türklerin çarpışmasına sebep olmuştur. Birçok olayın tertipçisidir. Kandırıcı, otoriter, mağrur ve sömürgeci bir tutumu vardı. s:38”**

4 -Mustafa Kemal ATATÜRK, Nutuk, Kar Yay. **“Efendiler! Belki de birçoklarınızın hatırladığıdır. İşgal yıllarında Adana’da Ferda adında Kuvayimilliyeye aleyhinde yabancı bir gazete yayınlanıyordu. Bu gazete sırf Anadolu’daki kamuoyunu yanıltmak ve bulandırmak maksadıyla yazılmış sütunlar ve bizim aleyhimizde uydurulmuş saçmalıklarla doluydu. Şüphesiz bu gazetenin Anadolu içine sokulmasına engel olduk. Sayfa:241”**

5-Yusuf AYHAN, Mustafa Kemal’in Pozantı Kongresi ve Adana’nın Kurtuluşu, İpek Matbaası, Adana-1963

6-Muhammet Necati Güngör (105) **“Babam Üsküt Hoca namı ile tanınan Müftü Yusuf Ziya Efendi idi. Fransızlardan cesaret alan Ermeniler Osmaniyelilere de kötü davranmaktaydı. Hatta kız kardeşim Sabiha, şimdiki Meraş Sinemasının yerinde bulunan Ünas (Kız) Mektebi çıkışında eski komşumuz Kasap Dikran tarafından kaçırıldı. Bir hafta sonra bulundu. Eteği kesilmiş, saç kısıltılmıştı. Yani tango yapılmıştı. Ermeniler Müftü babamın adını Sarkis, benim adımla Artin, kaçırılan Sabiha’nın adını da Mayrık olarak değiştirmişlerdi. Güya bizi Hıristiyanlaştırmak istemişlerdi.”**

7-General Osman Tufan, Kilikya Doğu Bölgesinde Milli Hareketler Ve Kozan Sancağı ile Mülhakatının Kurtuluş Hatıraları, Bahar Matbaası, İst.1964

-İsmet İPEK, Osmaniyeli, Hasret Ofset Yay. Osmaniyeye-2009

8-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, Kurtuluş Savaşında Doğu Kilikya Olayları, (Yayınevi bilgi sayfası yırtılmış)

9-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age

10-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age

-Bahçe/Çolaklı’dan Çete Kumandanı Abdurrahman’ın hatıraları

11-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age

12-Ahmet KILIÇ, Osmaniye Çete Harbi, Özdoğuş Matbaası, Osmaniye-1976 **“İleri gelenler en selamet yer olan Alibekirli Mahallesindeki Alibekiroğlu Dede Efendi'nin evinde toplandılar. Zamansız da olsa aralarından 11 kişiyi savaşı idare ve sevk ile ödevlendirerek adına Heyet-i İdare dediler.”**

“VESİKA GİZLİDİR, 23 Mayıs 336, Reis; Mutasarrıf Hüsnü Beyefendi, Reis-i Sani; Kadı Çulhalızade İzzet Efendi, Aza; Müftü Hüseyin Kazım Efendi, Aza; Aslankurt Mustafa Efendi, Aza; Hacı Hüseyin Efendi, Aza; Belediye Reisi Çalikoğlu Hacı Ahmet Efendi, Aza; Hasan Ağa, Aza; Cingilzade Hacı Mustafa Efendi, Aza; Seyfalızade Hacı Ahmet Ağa, Kâtip; Hasan Fehmi Efendi

Cebelibereket Livası Merkezi, Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti Heyet-i İdaresi ber-vech-i bala zevattan intihap edilmiştir. Şehr-i halin 27. gününden itibaren işe mübaşeret edilmiş olduğuna dair işbu intihap mazbatası Nuri ve Bahri Efendilere tebliğ olunur.

Aza; Hüseyin Kazım, Aza; Kadı İzzet, Reis; Hüsnü Bey”

Ahmet Kılıç, Osmaniye'yi ve tarihi seven bir İlkokul Öğretmenidir. 15 Kasım 1968'de Adana'da, Vali Lütfi Hancıoğlu başkanlığında toplanan Tarih Yazma Komisyonu'na Osmaniye'yi temsilen Belediye Başkanı Yusuf Çenet'le beraber gitmiştir. Özellikle gazilerden derlediği bilgileri kitap haline getiren Ahmet Kılıç, Osmaniye tarihini araştırmak isteyenler için kaynak kişilerdendir. İsmet İpek

-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age, “Osmaniye'de Mustafa Kemal Paşanın emir ve talimatı dairesinde Rumeli ve Anadolu Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyesi namı ile bir heyetin kurulmasına teşebbüs edilmiş, Alibekiroğlu'nun evinde kurulan Heyet-i Merkeziye teşekkül etmiştir. S.146”

-Osman KARATAŞ, Zafer Düğünü, Güneysu Yay. Osmaniye-2000

-İsmet İPEK, age

13-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age,

-Ahmet KILIÇ age

14-Ahmet KILIÇ, age,

-İsmet İPEK, age

15-Divan-ı Ali Kararı, Sandık Emni Emin Efendi ile ilgili Cebelibereket Defterdarlığının 23 Şubat 1930 tarihli yazısı ekindeki 288 esas sayılı Yüce Divan kararı-Ahmet Şekip ERSOY arşivi

16-Ahmet KILIÇ, age

17-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age,

18-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age,

19-Ahmet KILIÇ, age

20-Taha TOROS, age **“15 Temmuz 1920 gününden evvel Güney Cephesi her biri doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı olarak, özel birer kumandanın yönetiminde bölgelere ayrılmıştı. Bu tarihten sonradır ki Güney Cephesi Kurmay Albay Selahattin Adil Beyin kumandası altında toplu bir hale dönüştürüldü. Karargâhın merkezi nazari olarak Pozantı'daydı. Gerçekte Albay Selahattin Bey'in yönetimi Antep'in 20 km kuzeyindeki Bedir Köyü'nde bulunuyordu. S.231”**

21- Yard. Doç.Dr. Süleyman HATİBOĞLU, age

22-Ahmet YILMAZER, Rahime Hatun Kimdir?, Hasret Ofset Yay. Osmaniye (Tarihsiz),

-Ahmet Neşet DİNÇER, Rahime Onbaşı, Hançer Matbaası, Osmaniye-1983

-İsmet İPEK, age

23-Ahmet KILIÇ, age, Ahmet Cevdet ÇAMURDAN age, Hamdi Gökalp, İşgalde Cebelibereket, 1932, **“On beşlik bir top” diyor. “Almanlar tarafından mütareke esnasında Yumurtalık sahillerinde tabiiye edilmek üzere getirilmiş, sonra öyle kalmış “ diye ilave ediyor. General Osman Tufan, age, Arma yay. İst.1998, ikinci baskı, Kitabın sonuna ilave dilen Pozantı Kongresi'ne katılanlara dair fotoğrafın alt yazısında “1.Dünya Savaşı'nda Adana'nın sahil muhafazası için Breslav zırhlısından sökülerek Kurtkulağı Köyü'ne yerleştirilmiş olan topları Milli Mücadele sırasında Mercin Köyüne naklettirerek Fransızlara karşı çetin bir mukavemet gösteren Ceyhanlı Çerkes İbrahim Bey” diye bilgi veriliyor.**

24-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age, (Hamdi Gökalp, **“Delitop deyip geçme. Bu topla düşman epeyce işgal olundu. Bu garip topun kendisine göre büyük işler görmesinden Fransızlar sinirlenmiş olmalı ki bunu ellerine geçirmek için hücumla kalktılar”**

25-Necdet SEVİNÇ, İstiklal Bedeli, Bilgeoğuz yay. İst.2009, s.528, Hamdi Gökalp, age **“Gavur Ali ve Kadir Çavuş'un babası Mehmet Ali ve arkadaşlar bomba atmak isteyen bir Fransız tayyaresini yayılım ateşi açarak düşürmüşlerdir.”**

26-Yard. Doç. Dr. Süleyman HATİBOĞLU, age

27-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age

28-Yusuf DELİKOCA, Saim Bey, Adana-2009, General Osman Tufan, age,

-İsmet İPEK, **“Bir Tarih Projesi: Osmaniye Şehitlerine Yürüyor”** makalesi, Osmaniye'de Kuvayımilliyeye ve Kurtuluş Bayramımız Dergisi, Osmaniye Valiliği Yay. Osmaniye-2007 **“2005 yılından beri 7 Ocak Bayramı**

kutlamalarında Osmaniye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarının katılımıyla Mamure'de Şehitleri Anma törenleri düzenlenmektedir. Ayrıca Dervişîye'den Kanlıgeçit'e kadarki boğaz Osmaniye İl Çevre Düzeni planında tarih araştırmaları için Özel Planlama Alanı (ÖPA) olarak ayrılmıştır."

29-Taha TOROS, age

30-Yard. Doç. Dr. Kemal ÇELİK, Milli Mücadelede Adana ve Havalisi (1918–1922), TTK basımevi, Ank.1999

"Tahliye Komisyonu'nun kararına göre Fransızlar Adana ve havalisindeki yerleşim merkezlerinden Yenice'yi 19 Aralık 1921, Adana'yı 20 Aralık, Tarsus ve Hacitalip'i 27 Aralık 1921'de ve Mersin'i de 4 Ocak 1922'de tamamen tahliye etmiş olacaktı. Ayrıca Mamure 18 Aralık, Misis 23 Aralık, Ceyhan ve Kozan Bölgesi 24 Aralık, Osmaniye 29 Aralık 1921'de, Toprakkale ve Erzin 4 Ocak 1922'de tahliye olunacak ve işgal tamamen sona erecekti. Bu karara göre Gaziantep'i 25 Aralık, Dört Yol'u da 31 Aralık'ta tahliye etmişlerdir. (ATESE Arşivi, K.600, D.36-156, F.41, Hakimiyet-i Milliye 21 Kanunuevvel 1331 (1921), No:384. P. Du Veou)

Kasabalarının tahliye edileceğini duyan Osmaniye halkı geceden itibaren sokaklara döküldü. Yakındaki bütün köyler ve nahiyeler halkı da kasabayı doldurmuş, Osmaniye o zamana kadar böyle kalabalık bir gün görmemişti. Çarşı, evler ve caddeler baştanbaşa renkli halılar, kumaşlar ve defne dallarıyla süslenmişti. Kasabayı tahliye edecek olan Fransız askeri kuvvetleri, memurlar ve halk tarafından İstasyona kadar geçirildi. Burada Fransız askeri heyetine bir ziyafet verildi ve bir cirit oyunu gösterisi yapıldı. Bu sırada uzaktan milli kuvvetlerin geldiği görüldü. Halk ve memurlar kahramanlarımızı karşılayıp büyük bir hasretle kucaklaştılar. Pek çok kimse gözyaşları döküyordu. Müftü Yusuf Ziya Efendi tarafından Mustafa Kemal'in başarılarının devamını dileyen bir dua okundu ve kurbanlar kesildi. Halkın alkışları arasında askerlerimiz Alay Merkezine doğru ilerlediler. A.R.Yüreğir, Yeni Adana Gazetesi, 17 Eylül 1953, sayı:8586"

31-İsmet İPEK, age

32-Osmaniye Postası Gazetesi, 10 Ocak 1958, sayı:382 **"Sabahın erken saatlerinden itibaren halk merasimin başlayacağı Koşumeydanı'na akın akın gitmeğe başlamıştı. Merasime saat: 9.45'te Çardak Yolu üzerindeki Belediye tarafından dikilen Tak-ı zafer'in altından temsili milis kuvvetlerinin geçmesi ile başlamış ve bunu takiben yaya çeteler Tak-ı zafer'in altından geçerken kurban kesilmiştir. Halk çetelerimizi, askeri birlikleri ve teşekkülleri coşkulu bir şekilde alkışlamış ve çeteler tarafından atılan silah sesleri hakiki bir muharebe manzarası arz etmiştir."**

33-Ahmet KILIÇ, age

34-Ahmet KILIÇ, age

35-Ahmet Cevdet ÇAMURDAN, age

36-İsmet İPEK, age

37- A.Neşet DİNÇER, "Osmaniye Kurtuluş Savaşında Rahime Hatun" makalesi, Tarih İçinde Bütün yönleriyle Osmaniye, 1.Sempozyum, (Editör Prof. Dr. Kazım TÖLÜCÜ) ÇÜ Basımevi-1995